HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שמאי

(א)אומר כל הנשים ◦דיין שעתן הלל אומר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה [א]אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת [ב]לעת [ב]כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה [ג]והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה וממעטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה כיצד דיה שעתה היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות ופרשה וראתה היא טמאה והן טהורות אע"פ שאמרו מטמאה מעת לעת [ד]אינה מונה אלא משעה שראתה: **גמ'** מאי טעמיה דשמאי קסבר העמד אשה על חזקתה ואשה בחזקת טהורה עומדת והלל כי אמר העמד דבר על חזקתו היכא דלית ליה ריעותא מגופיה אבל איתתא

כיון

שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. אם ראתה דם די לנו אם תטמא תרומה וטהרות שתגע בהן משעת ראייה ואילך ולא אמרי' כי היכי דהשתא אישתכח דם בבית החיצון אי הות בדקה נמי מקמי הכי הוה אישתכח וכותלי בית הרחם העמידוהו וקיימא לן בפ' יוצא דופן (לקמן דף מ.) כל הנשים מטמאות בבית החיצון: **מפקידה לפקידה.** בדקה עצמה באחד בשבת ומצאתה טהורה וליום רביעי בדקה ומצאתה טמאה חיישינן ומטמאה מספק כל הטהרות שנתעסקה בהן משעת בדיקת אחד בשבת דשמא עם סילוק ידיה ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו: **ואפי' לימים הרבה.** בין בדיקה ראשונה לשניה מטמאינן כל הטהרות שנתעסקה בהן בינתיים אבל הנך דמקמי בדיקה קמייתא טהורות דהא כשבדקה עצמה מצאתה טהורה: **לא כדברי זה.** שהחמיר יותר מדאי דודאי כולי האי ימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם: **ולא כדברי זה.** שמיקל יותר מדאי: **אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה.** שאם יש ימים הרבה בין פקידה לפקידה לא מטמאינן להו לכולהו טהרות דביני וביני אלא אותם שנתעסקה בהם מאתמול בשעה הזאת וטעמייהו דרבנן מפרש לקמן [ד:] בגמרא. נמצא מעת לעת ממעטת זמן מפקידה לפקידה: **ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת.** שאם היה זמן מפקידה לפקידה מועט מזמן מעת לעת הולכין אחריו להקל כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה וחזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי' לקמן במתני' (דף יא.) פעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות לא מטמאינן טהרות של ליל אמש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה וליכא למימר דהוי דם מאתמול בהאי שעתא אלא הנך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך מטמאינן דהיינו מפקידה לפקידה: **על יד.** על כח מפקידה לפקידה הוא בא וממעטו כמו פוסל על ידו דיבמות (דף נו.) וכן הרבה: **כל אשה שיש לה וסת.** קבוע ג' פעמים ובדקה בשעת וסתה ומצאתה טמאה: **דיה שעתה.** וליכא למימר דמעיקרא הוה התם דודאי אורח בזמנו בא: **המשמשת בעדים.** שבדקה עצמה בעד דהיינו בסדין קודם תשמיש ולאחר תשמיש: **הרי זו כפקידה וממעטת על יד כו'.** ואם ראתה דם אחר כך בבדיקת ערבית והיא שמשה בצהרים בעדים לא מטמאינן טהרות דמבדיקת שחרית עד תשמיש שהרי קודם תשמיש בדקה ומצאתה טהורה וליכא למימר מקמי הכי הוה אלא הנך דמתשמיש ואילך טמאות: **אף על פי שאמרו כו'.** אשאין לה וסת קאי: **אינה מונה.** ימי נדה אלא משעה כו': **גמ' העמד אשה על חזקתה.** שהרי מספק אתה בא לטמאותה לענין טהרות דקודם ראייה ספק הוה לה דם מקודם לכן ספק לא הוה הלכך העמד אשה על חזקתה שהיתה קודם ראייה כשנתעסקה בטהרות אלו: **כגון ספק לא נגע** ל"ג דהתם לאו משום חזקה הוא דהא ספק טומאה ברשות הרבים טהור דהיינו ספק נגע הלכתא גמירי לה(ג):

כיון

מעת לעת. (א) מפרש בגמ' דתולין לא אוכלין ולא שורפין ודוקא לקדשים או לתרומה אבל לחולין לכ"ע דיה שעתה דאוקמא לה בחזקת טהורה וא"ת מאי שנא מכל ספק טומאה דברה"י טמא ודאי אף לחולין ולא מוקמינן בחזקת טהרה משום דילפי' (לקמן דף ג.) מסוטה מדפריך בגמרא לר"ש אי מה סוטה טמאה ודאי ברה"י אף הכא טמאה ודאי ומשני שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר משמע דלרבנן דאמרי ברה"י טמאות אתי שפיר וטעם דתרתי לריעותא לא הוצרך אלא לטמא אפילו בר"ה וי"ל דלא ילפינן מסוטה לטמאה למפרע ולכך בטומאה דמעת לעת מוקמינן לה אחזקתה וא"ת במעת לעת דקיל טפי משאר טומאות כדפרישית אמאי החמירו בו לטמאה אף בר"ה ובכל שאר טומאות אמרינן בר"ה ספקו טהור כדמוכח בשמעתין דקאמר והלל כי קאמר אוקי מילתא אחזקתה כגון ספק נגע ספק לא נגע אבל במעל"ע כו' ולא אמרינן אוקי מילתא אחזקתה אלא בר"ה אלמא במעת לעת אף בר"ה טמא וכן לקמן (דף ה:) מוקי מתני' כשנושאין אותה חברותיה במטה א"כ ◦הוו להו תלתא והוי ר"ה כדמוכח בריש שני נזירים (נזיר נז.) ואפ"ה המטה טמאה ואע"ג דיש לדחות כגון שהכילה מפסקת בין נדה לחברותיה אין נראה דבהדיא יש בירושל' דמגעה בר"ה מטמא במעת לעת ◦וי"ל דאף בר"ה לא נטהר בקדשים משום חזקת טהרה כיון איכא ריעותא מגופה ואע"ג דמסוטה ילפינן לטהר בר"ה אפי' היכא דליכא חזקה (ב) כמו שאפרש לקמן הכא לא ילפינן מסוטה משום שהאשה שראתה השתא ודאי טמאה היא ולא גמרינן מסוטה לטהר בר"ה אלא כמו ספק נגע ספק לא נגע שגם עתה בספק דומיא דסוטה ומיהו בדבר שאין בו דעת לישאל טהור במעת לעת דלקמן מקשינן אמתני' דבר שאין בו דעת לישאל הוא ומוקמינן בשחברותיה נושאות אותה במטה והיינו משום דדבר שאין בו דעת לישאל לא גמרינן מסוטה *אלא גמרינן לטהר מדרב גידל דאמר רב גידל (סוטה דף כט.) כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק טהור וכתיב כל טהור יאכל בשר הא ספק טמא אלא כאן שאין בו דעת לישאל כאן שיש בו דעת לישאל ובטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא ועוד י"ל דלא גמרינן מסוטה ◦אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה לכך מטמא אף ברה"ר אבל דבר שאין בו דעת לישאל טהור דבטומאת בשר קדש שייך טומאה ע"י ראיית הזב או הזבה או הנדה (ג) דאסרינן לאכול בשר קדש והוי בכלל כל טהור יאכל בשר (ויקרא ז) וא"ת מאי שנא דבנגע באחד בלילה (לקמן דף ד.) דמטמאין רבנן אף בר"ה כדמוכח בתוספתא היכא דלא ראהו חי מבערב משום דכל הטומאות כשעת מציאתן ואשה נמי אמרינן (לקמן דף ד.) כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה דמיא ואמאי מטהרינן לחולין אף ברה"י וי"ל דלקמן [נמי] בנגע באחד בלילה מיירי בקדשים וכן קופה (לקמן דף ג:) דפריך הלל לשמאי איירי בקדשים דאי לאו הכי תקשה ליה לנפשיה וכן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן (שם) (ד) המדלה י' דליים מים מיירי במים שנעשו על טהרת הקדש ללוש בהן עיסת מנחות או להדיח בהן בשר קדש דכקדש דמו וא"ת ומ"ש דאמרינן בנגע באחד לשרוף ובמעת לעת אמרינן תולין דאשה נמי מיקריא במקום מציאתה דכל מקום שהיא טומאתה עמה דאי לאו הכי תקשי אשה לחזקיה דמטהר בקופה ממקום למקום וי"ל משום דלבו נוקפו ויבטל מפריה ורביה דסבור דשכיחא טומאה כיון ששורפין עליה תרומה ופריך דכה"ג אמרינן לקמן (דף ג:) והא דפריך הלל לשמאי היינו משום דלבו נוקפו לא היה לו לטהר לגמרי *אך קשה לפ"ז מאי פריך להלל ממקוה נימא משום דלבו נוקפו וא"ת אמאי מטהר שמאי טפי באשה מבקופה ונגע באחד אע"ג דמשני שמאי דאשה אין לה שוליים היינו להאי לישנא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי אבל לשאר לישני לית לן האי טעמא וי"ל דטעמא דשמאי משום דאשה בדוקה היא והא דקאמר כיון דשכיחי בה דמים ◦כאינה בדוקה דמיא היינו להלל וא"ת לר"מ אמאי מטהר בנגע באחד ובאשה תולין וי"ל משום (ה) דמוקמה אחזקתה ואשה משום דאיכא ריעותא מגופה: **והלל כי אמר דמוקי מילתא אחזקתיה.** כגון ספק נגע ספק לא נגע היינו בר"ה כדפרישית אבל ברה"י לא מוקמינן אחזקתיה והוי טומאה ודאי (ו) ילפינן מסוטה ודוקא ספק נגע ספק לא נגע הוי ודאי טמא אבל טמא שנגע באחד מן החביות ואינו יודע באיזה מהם נגע הוו שניהם טמאים מספק ואינן טמאין שניהם בודאי דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות והכא האחד טהור בודאי וכן משמע בריש שני נזירים (נזיר נז.) דקתני אמר להם אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ולא מייתי כל אחד קרבן טומאה משום דלא גמרינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות והא דפריך התם אמאי מייתו קרבן טומאה לייתו תרוייהו קרבן טהרה לאחד שאמר לשנים הוו להו ג' והוי ר"ה וספקו טהור אע"ג דאין יכול להיות שיהו שניהם טהורין דהאחד ודאי טמא וכן גבי שני שבילים בפ"ק דפסחים (דף י.) מטהרינן שניהם בבאו לישאל זה אחר זה אע"ג שבודאי נטמא האחד התם ◦לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה כדאיתא הכא דהוי טעמא משום דמוקמינן מילתא אחזקתיה *ומיהו היכא דליכא חזקה לטהרה מטהרינן בר"ה מסוטה כמו מקוה שנמדד ונמצא חסר למטהר ר"ש בר"ה דגמרינן מסוטה אע"ג דליכא למימר העמד מקוה על חזקתו דאדרבה העמד טמא על חזקתו ואם תאמר והיכי ילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים אפילו ליכא חזקה הא סוטה אית לה חזקת טהרה ויש לומר כיון דקינא לה ונסתרה איתרע חזקתה ואע"ג דאין סתירה בר"ה מכל מקום איתרע חזקתה דשייך קצת סתירה באפילה ובלילה

ובעת

אף על גב דר"ש מטהר במקוה שנמדד מסוטה. גי':

אך קשה דמטהר אף ברה"י ובקופה ד) מטהר ר' יוחנן ברה"י וכן בנגע בא' בלילה אפילו ראוהו חי לכך נראה דטעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה ולהכי לא עבדינן סייג ברה"י אפי' אי לא כבדוק דמיא. גי':

ומיירי כעין ב' נזירים דליכא למילף מסוטה וצריכי טעמא דחזקה. גי':

מסורת הש"ס

א) לקמן סג. [וע' תוס' על זה לקמן ד:], ב) [לקמן טו.] שבת טו. עדיות פ"א מ"א, ג) [חולין ט:], ד) [צ"ל מטמאה],

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה מעת לעת מפרש בגמ'. נ"ב בדף ו' ע"א: (ב) בא"ד כמו שאפרש לקמן. נ"ב בד"ה והלל: (ג) בא"ד או הנדה דאסורים לאכול בשר: (ד) בא"ד ור' יוחנן וכן המדלה י' דליים: (ה) בא"ד וי"ל משום דמוקמיה אחזקתיה ואשה משום: (ו) ד"ה והלל וכו' ודאי דילפי' מסוטה:

גליון הש"ס

מתני' דיין שעתן. עי' מנחות יט ע"ב תד"ה כנגד: תום' ד"ה מעת לעת וכו' הוו להו תלתא והוי רה"ר. עי' סוטה כח ע"ב תד"ה ברה"ר: בא"ד וי"ל דאף ברה"ר לא נטהר בקדשים וכו'. עי' טהרות פ"ה מ"ז בר"ש: בא"ד אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה. עי' לקמן יז ע"ב תד"ה אין שורפין. ולקמן כא ע"א תד"ה ורבנן: בא"ד כאינה בדוקה דמיא היינו להלל. כאן שייך הגליון אך קשה וכו': תום' ד"ה והלל וכו' לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל א' בחזקת טהרה וכו'. עי' לקמן ס ע"א תד"ה באנו:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תום' הרא"ש

בכ"י נחסרו הרבה תבות מפירוש הדף הזה והגיהם הרב בעל חשק שלמה והוסיפם ע"פ דעתו הרחבה לפי המשך דברי פירוש רבינו והתיבות שהוסיף מוקפות בחצאי רבוע.

כל הנשים דיין שעתן. [האי] כל לאו דוקא דמודה שמאי בשוטה לשינויא דש"ס דמרגשת בעצמה ולשינויא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מודה למשמשת במוך ותנא כל לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר [בד"ז ע"א] (דוכן) ארבעה נשים [דיין שעתן] ותו לא: [דיין שעתן]. לאו דוקא דאפי' שעה אחת אינה מטמאה למפרע כדאמרי' לקמן [דף ט"ו ע"א] אחר זמן בועלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת ואמרינן דסבר לה כשמאי [ומיהו אם ראתה בתוך שיעור ווסת] מודה דבועלה חייב חטאת דהיינו שעת ראיה ממש [וכן אם ראתה אחר זמן בתוך שיעור אשם תלוי] אבל ראתה אחר [אותו] זמן לית ליה לב"ש. וא"ת מה שייך למתני לשון דיין כיון [דאינה מטמאה רק משעת ראיה ואילך פשיטא דטמאה והו"ל] למימר דכל הנשים מטמאות מראייתן ואילך דאשכחן דדייק [כה"ג] התם בפ' הזהב [דף נג ע"ב] גבי דיו שיאמר הוא וחומשו ובסוטה פ' היה מביא [דף יד ע"ב] גבי מנחה [מגישה בקרן מערבית דרומית] ודיו וי"ל דנקט דיין שלא תאמר מעל"ע [כחכמים] או מפקידה לפקידה [כהלל] ואע"ג דשמאי פתח ברישא מ"מ הוה מסתבר למעבד סייג וקאתי [לאפוקי מזה וכן בסוטה שם. דאמר דיו משו'] דסד"א תיבעי הגש' מנחה גופה וכן ההוא דפרק בתרא [דמכילתין דף ס"ה מניחן תחת] הצינור שמימיו מקלחין ודיו (א) וכן ההיא דשלהי מסכת טהרות [אם נתנן בשיבולת הנהר דיו] וכן ההיא [דפ"ד] דמעשר שני הפודה מעשר שני ולא קרא עליו שם [ר"מ אומר דיו וכן ההיא דלקמן דף ל] דיו לטבילה שתהא באחרונה **ואפי'** לימים הרבה. הא [דהוצרך לפרש זה] דלא תימא מפקידה לפקידה דנקט היינו בסתם [פקידה דשחרית או ערבית קא מיירי] כדלקמן [דף ד' ע"ב]: **על** יד. [על כח מפקידה לפקידה כמו פוסל על ידו דפרק האשה רבה דף צ"ו] א"נ [על יד היינו אחר מפקידה] כמו על ידו החזיק [בעזרא ג'] [מ"ט] דשמאי הכי נמי מצי למיבעי מ"ט דהלל דמטהר [בחולין דהא מעל"ע שבנדה אינו אלא לקודש] ואיכא למ"ד אף לתרומה אבל בחולין לד"ה טהור אבל [נקט טפי לפרש טעמא דשמאי] משום דמטהר לגמרי א"נ ה"ק מ"מ מ"ט [דשמאי שלא עשה סייג לדבריו ומשני דאזלינן]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד ופ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא:

ב ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ד ופ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ה סמג שם:

ג ג מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכ' ד:

ד ד מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג:

תום' הרא"ש (המשך)

בתר חזקה הלכך אפי' סייג לא בעי [והלל קסבר כיון דאית לה ריעותא מגופה תו ליכא כאן חזקה] והלכך ראוי לעשות סייג: קסבר העמד אשה. [תימה דמ"ש מכל ספק טומאה דברה"י טמא ולא אהני הך חזקה ועוד דאף לחולין לטמא] דאף דאיכא חזקה דטהרה דהא ילפינן מסוטה [ועוד דאמאי אמרי' דבמעל"ע שבנדה תולין והא כל ספק טומאה ילפינן מסוטה דברה"י טמא ודאי וכמו גבי מקוה שנמדד (לקמן ע"ב) דאמרי' דלמדו מסוטה] ופריך אי מה סוטה ברה"י טמא ודאי וכו' הרי דילפינן מסוטה ועוד אמרינן בפ"ק דשבת (דף ט"ו) גבי כלי זכוכית דמשו"ה אינו אלא תולין משום דהוי טומאהדרבנן ב) האבדאורייתא שורפין וי"ל דלא ילפינן ספק טומאה מסוטה אלא כעין [סוטה] שנולד הספק בשעת המעשה דבשעת סתירה איכא למיחש שמא נבעלה [לבועל וכה"ג לענין טהרות שהיו] מונחים אצל שרץ ספק נגעו ספק לא נגעו אבל במעת לעת שבנדה דבעת שנגעה [בטהרות עדיין] לא היה ראוי להסתפק שמא היא טמאה מחמת טומאה שנמצאת אחרי כן כה"ג [ליכא] למילף מסוט' וקש' מהא דאמרינן לקמן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת [ולמחר השכים ומצאו מת ר"מ מטהר וקתני בתוספתא דטהרות (פ"ו) שזה ספק טומאה [ברה"ר] וקתני תו התם ישב על גבי אבן ולמחר מצא עליה שרץ או רוק ר"מ מטהר [שזה ספק טומאה ברה"ר ומודים חכמים שאם ראוה נקייה מבערב שהוא טהור שזה ספק טומאה ברה"ר ומדפליג בין רה"י לרה"ר ש"מ דלמפרע נמי ילפינן מסוטה [ונראה דוודאי לא] ילפינן למפרע מסוטה אלא חומרא בעלמא דאחמור רבנן ברה"י מרה"ר [התם] והאי דקאמרינן שזה ספק טומאה ברשות הרבים ה"ק כיון דאפי' היכא דמדאורייתא מטמא [ברה"י] מטהר ברה"ר כ"ש הכא דאפי' ברה"י טהור מדאורייתא וא"ת א"כ מעת לעת שבנדה נמי דהוי למפרע וטמא מדרבנן נטהר ברה"ר ולקמן משמע דמעל"ע אפי' ברה"ר טמא גבי היתה יושבת במטה ועוסקת בטהרות דמוקמינן ליה בשחברותיה נושאות אותה במטה וכיון דאיכא תלתא עם האשה היושבת חשיב כרה"ר כדמוכח בריש פ' שני נזירים דילפינן מסוטה [דכל בי] תלתא הוי רה"ר וכן מוכח בשמעתין דקאמר והלל כי אמר [העמד דבר על חזקתו] היכא דלית ליה ריעותא מגופה [כגון] ספק נגע ספק לא נגע [אבל איתתא] דאיכא ריעותא מגופה טמא ומשמע אפי' ברה"ר והכי איתא בירוש' [כאן בפירקין בסוף הלכה ה' דטומאת מעת לעת טמא אפי' ברה"ר] וי"ל דגבי מעל"ע לא שייך לחלק [בין רה"ר לרה"י] שאין ספיקתה ראוי להתגלות יותר מחמת רבים [כמו בנגע באחד] בלילה ולכל שאר ספק טומאה שראוי הספק [להגלות] ברה"ר יותר מרה"י. ומה"ט ניחא דלא [השוו טומאות מעל"ע לשאר טומאות וגזור] אפי' ברה"ר ומ"ש בדבר שאין בו [דעת לשאול דלא גזור במעל"ע וכדאמר] לקמן [דף ה] גבי היתה יושבת במטה ועוסקת בטהרות [והיינו משום] דרה"ר אינו שייך למעל"ע כלל וכדפרישנא אבל חלוק [בין דבר שיש בו דעת לשאול לאין בו שייך שפיר גם בטומאת מעל"ע] שראוי ספיקתה להתברר בשיש בו דעת לישאל טפי כדכתיבנא התם ומה"ט ניחא הא דאחמירו רבנן במעת לעת טפי לענין רה"ר דבטהרות טהור וכאן תולין ולענין רה"י הקילו דבעלמא [קי"ל דברה"י שורפין והכא תולין] וק"ל לפי מה דפריך מנגע בא' בלילה אמעל"ע תקש' לי' אמקוה דקאמ' ושניהן לא למדוה אלא מסוטה הא לא דמי לסוטה דהוי טומאה למפרע הלכך י"ל דדוקא מעל"ע לא דמי לסוטה דא"א

א) לפנינו שם ליתא לתיבת דיו וכן בתוספתא דטהרות ליתא. וצ"ע: ב) לכאורה צ"ע דלא מיירי שם בטומאת ספק רק בודאי ומשום דעשו הכירה בטומאה דרבנן.